Nederlands Onderwijsinstituut

Gespreksnotitie Neon – rondetafelgesprek PISA-2025
25 november 2026, blok 2: Praktijk – hoe verbeteren we het lees- en rekenonderwijs in de klas?

Geachte commissie,

Dank voor uw uitnodiging om vanuit Neon (Nederlands Onderwijsinstituut) deel te nemen aan het rondetafelgesprek over PISA-2025.

Kent u het boek 'Groep 8 aan de macht' van Jacques Vriens? Ik lees het op dit moment voor aan mijn dochter en het brengt me terug naar de jaren waarin ik als leraar voor groep 7-8 stond. Het boek was in verschillende schooljaren mijn vaste voorleesboek voor een periode van 6 weken waarin we met de hele klas doken in onderwerpen als democratie, parlement, monarchie, argumenteren, of waarin we rekenden met begrotingen of belastingen en we partijen oprichtten en heuse verkiezingen organiseerden. Samen met collega's regie nemen en zelf onderwijs ontwerpen, waarin een kennisrijk curriculum en rijke teksten steeds weer een volgend steentje bijdragen aan de brede ontwikkeling van álle leerlingen, dat blijft het allermooiste wat er is. Of nee, er is één ding nog mooier: Om vanaf rij één te zien wat sterk opgebouwde kennis, reken- en taalvaardigheden doen met de trots en de eigenwaarde van je leerlingen. Daar word je mens van!

Dat brengt me bij drie dingen die ik u vandaag in dit rondetafelgesprek wil meegeven:

1. **Leren lezen en rekenen leer je van ijzersterke leraren binnen ijzersterke scholen**
2. **Leren lezen en rekenen leer je vanuit een kennisrijk curriculum met taal als basis**
3. **IJzersterke leraren en schoolteams nemen regie op leermiddelen terug**

Waarom het anders moet?

In leermaterialen van de afgelopen decennia zien we steeds minder en steeds kortere tekst en simpeler taal. Tegelijkertijd is Nederland het enige Europese land met het vak 'Begrijpend Lezen' op het lesrooster, te veel gericht op het leren van strategieën en trucjes, te weinig op een kennis- en taalrijk aanbod. Te vaak delven taalvaardigheden als schrijven, spreken en luisteren het onderspit binnen uitpuilende weekroosters, teveel leraren en scholen raken de regie op leren kwijt.

Hoe dan wel: Kennisrijk curriculum met taal als basis

Voor lezen werken we binnen Neon met vier uitgangspunten:

1) **Kennis en taal versterken elkaar.** Achtergrondkennis en woordkennis ondersteunen het begrijpen van gesproken en geschreven taal. Omgekeerd helpt taal leerlingen om kennis te verwerven, te verbinden, te verwoorden en te verdiepen. Daarom bieden we taal en literatuur in samenhang aan met wereldoriëntatie, burgerschap, digitale geletterdheid en kunst & cultuur. In zes vaste thema's die elk leerjaar terugkeren, breiden leerlingen hun kennis steeds verder uit en verdiepen ze die. Die kennis- en taalbasis helpt hen om vanuit verschillende perspectieven over maatschappelijke vraagstukken te redeneren en bewust na te denken over hoe taal, teksten en beelden onze kijk op de wereld beïnvloeden.
2) **Rijke teksten, vaak en diep gelezen.** Authentieke teksten van professionele kinderboekenschrijvers vormen een belangrijk deel van ons curriculum. Deze worden meerdere keren per week aangeboden, met aandacht voor tekststructuur en inhoud. Leesstrategieën zijn bij ons altijd een middel en geen doel.
3) **Vloeiend lezen, woordenschat en schrijven.** Binnen een rijk, thematisch kennisaanbod bouwen leerlingen doelgericht aan hun taalvaardigheid. Ze krijgen expliciete directe instructie in vloeiend lezen, verdiepen hun woordenschat in betekenisvolle contexten en leren hun gedachten en kennis in heldere zinnen te verwoorden. Mondelinge voorbereiding, gerichte oefening en feedback van de leraar als expert ondersteunen dit proces. Zo versterken lezen, spreken en schrijven elkaar én het begrip van het thema.

4) **Leesplezier door succes en keuze.** Dagelijks zelfstandig lezen uit zelfgekozen boeken, met begeleide boekkeuze door leraren en per thema voorlezen uit jeugdliteratuur. Dagelijks praten over boeken in minilessen (met bijvoorbeeld een leesvraag over inhoud of vorm) maakt leerlingen nieuwsgierig, verdiept hun leesbeleving en zet hen aan tot veel lezen. Leesmotivatie volgt grotendeels op ervaren beheersing.

Voor rekenen geldt hetzelfde: eerst kennis opbouwen, dan flexibel leren gebruiken. Voor ons gelden de volgende drie uitgangspunten:

1) **Meer dan vlot sommen maken.** Rekenen is een samengestelde vaardigheid waarin begrip en vaardigheid elkaar versterken (Kilpatrick e.a., 2001; McNeil e.a., 2025). Na gedegen instructie oefenen leerlingen procedures en leerdoelen op verschillende manieren. Daarnaast wordt gewerkt aan wiskundige problemen zonder vaststaande aanpak, altijd binnen het onderwerp van het boek. Zo raken leerlingen op een andere manier vertrouwd met wiskunde.
2) **Eén leerdoel per paragraaf, met ruimte voor de leraar.** Elke paragraaf is een op-zichzelf-staande bouwsteen met een vaste opbouw: geïsoleerde instructie van één leerdoel (ik-wij-jullie-jij), een check door de leraar als expert of de instructie begrepen is en daarna oefening tot het doel beheerst wordt. Door de modulaire opbouw kan de leraar paragrafen en opdrachten aanpassen en het tempo afstemmen op de groep. De leraar bepaalt!
3) **Eén wiskundig onderwerp per boek.** Elk boek gaat langdurig de diepte in op één onderwerp. Leerlingen bouwen stap voor stap kennis en rekenvaardigheden op, die we vervolgens integreren en met elkaar combineren. Aan het einde van het boek beheersen ze het onderwerp grondig: rekenkundig, wiskundig en in verbinding met de wereld.

Regie op leermiddelen terug naar leraren en scholen

Uw commissie sprak in april 2026 zorgen uit over de werking van de leermiddelenmarkt, onlangs door onderzoek van de ACM (2026) onderschreven. Onderwijsvakbonden, vakverenigingen, sectorraden en scholieren- en oudervertegenwoordigers verwoordden het ongemak over kwaliteit, flexibiliteit en duurzaamheid in een brief van maart 2025 (AOb e.a., 2025) als volgt:

> *"In de onderwijssector leeft een breed gevoel van ongemak over de kwaliteit van leermiddelen en de werking van de markt. De huidige markt wordt gedomineerd door een beperkt aantal grote commerciële partijen. Deze uitgevers slagen er onvoldoende in om leermiddelen te ontwikkelen die aansluiten bij wat leraren en leerlingen nodig hebben."*

Neon is een coöperatie van, voor en door het onderwijs. In november 2025 opgericht door 11 schoolbesturen, 11 (oud-)leraren en initiatiefnemer Marten Blankesteijn als reactie op bovenstaand ongemak. Inmiddels zijn 128 schoolbesturen lid (1551 scholen, ruim 680.000 van de 2,4 miljoen leerlingen) en meldden bijna 4000 leraren zich aan voor ons Neon-Lerarenteam. We nemen de regie op onze leermiddelen terug samen met onze aangesloten ijzersterke leraren en scholen en gaan zo voor het allerbeste onderwijs voor álle leerlingen.

Tot slot

Leren lezen en rekenen leer je van ijzersterke leraren binnen ijzersterke scholen. Als u samen zorgt voor voldoende bevoegde leraren, zorgen wij samen met de bij Neon aangesloten schoolbesturen dat die **regie over leermiddelen** weer bij onze scholen en leraren terugkomt. Want samen met collega's regie nemen en zelf onderwijs ontwerpen, waarin een **kennisrijk curriculum met taal als basis** steeds weer een volgend steentje bijdragen aan de brede ontwikkeling van álle leerlingen, dat blijft het op-één-na-mooiste wat er is.

Met vriendelijke groet,

Jan van de Ven, Directeur Primair Onderwijs, Neon